

Князь Т.М. Функціонування трансформованих фразеологізмів у політичному дискурсі. Матеріали підсумкової наук. конф. професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2019. Ч.І. С.91-93.

УДК 811.161.2'373.7

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСФОРМОВАНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Князь Т. М., канд. філол. наук, доцент
кафедра мовних дисциплін

У функціональному аспекті мову розглядають як систему засобів вираження, яку використовують з певною метою. У мові відображені важливі ознаки лінгвістичного функціоналізму: його цільовий, системно-структурний й одночасно комунікативний напрями. Політичний дискурс як специфічна сфера комунікації, його структура та особливості є об'єктом лінгвістичного аналізу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Як зауважує В. З. Дем'янков, політичний дискурс можна розглядати з окремих наукових позицій. Автор виділяє чотири аспекти: 1) політологічний, тобто інтерпретацію політологічного характеру; 2) філологічний – як будь-який інший текст; 3) соціопсихолінгвістичний, тобто вимір ефективності для досягнення прихованих або очевидних політичних цілей мовця; 4) індивідуально-герменевтичний, що виявляє особистісні змісти автора й / або інтерпретатора дискурсу в певних ситуаціях [1, с. 376]. Отже, дослідження політичного дискурсу неможливо без урахування здобутків різних дисциплін, адже пов'язано з аналізом форми, завдань і змісту дискурсу. Лінгвістичний аналіз мови політики є, по суті, виявленням способів маніпуляції мовними засобами для досягнення конкретних політичних цілей.

Вивчення особливостей функціонування мовних, зокрема фразеологічних, одиниць (ФО) у суспільно-політичних виданнях є важливим аспектом сучасного мовознавства. Саме фразеологізми є неповторним відображенням національної мовної картини світу, адже вони відіграють надзвичайну роль у складному процесі мислення людини, сприяючи глибокому, змістовному відображенню об'єктивної дійсності. Мовна особистість представників політичної сфери є невід'ємною частиною політичного дискурсу, який, у свою чергу, виступає інтегрованим компонентом національної лінгвокультури.

У політичному дискурсі фразеологізми вважають певними смисловими центрами в мовленні політиків і політологів, які використовують їх з метою зосередження уваги суспільства на певній проблемі чи соціальному явищі. Фразеологічні одиниці завдяки своїй влучності й оригінальності сприяють реалізації одного з основних завдань – прагматичного впливу на адресата

(І. С. Грабовенко, Н. М. Івкова, Л. Кудрявцева, А.В. Марковська, С. Б. Пташник, Н. Слухай, Н.С. Хороз та ін.).

Політична картина світу як частина національної картини світу є відкритою структурою, що постійно розвивається. Політичний дискурс насичений різними фразеологізмами – традиційними й трансформованими, що виникають відповідно до вимог часу і мають тенденцію активного використання соціумом.

З метою підкреслення незалежності країни, можливості самостійно впоратися з військовими питаннями М. Саакашвілі в інтерв'ю газеті "Кореспондент" використав ФО **стояти на своїх двох** (трансформований варіант узуальної ФО **устояти на ногах** – «виявитися незалежним») [3, с. 562]. *У нас (в Грузії) теж була військова ситуація, ми відмовилися. Країна повинна стояти на своїх двох, а не рухатися на милицях* [2].

Спостерігаємо використання таких видів трансформації, як субституція і розширення компонентного складу: *загравав із проросійським електоратом* (пор.: **гратися (грати) з вогнем** – "поводитися необережно, здійснювати щонебудь небезпечно") [3, с. 119]. При чому атрибутивний компонент **проросійським** безпосередньо вказує на суб'єкт, з яким були певні дружні / ділові стосунки, що можуть мати різні наслідки. Наприклад: *У 1994 році виборці останнього вже підтримали Кравчука проти Кучми, оскільки той загравав із проросійським електоратом* [УТ, 10.12.2018]. Трансформований фразеологізм застосовано з метою висловлення авторської оцінки, ставлення до політичної ситуації.

Шляхом усічення компонентного складу утворено ФО **заробляння на крові** (пор. узуальна ФО **кров'ю та потом здобувати, заробляти** – "важкими зусиллями, непосильною працею") [3, с. 239.]. Наприклад, *Натомість Володимир Зеленський заявив про "заробляння на крові" та про "штучний розподіл суспільства мовою"* [УТ, 26.02.2019]. Думаємо, що в цьому разі маємо справу з розвитком фразеологічного значення й утворенням полісемічної ФО, оскільки в тексті фразеологічна одиниця **заробляння на крові** реалізує значення "збагачення легкими зусиллями".

Отже, аналіз матеріалу показує, що різні види трансформацій (еліпсис, субституція, розширення компонентного складу) фразеологізмів детерміновані особливостями унікального в кожному контексті комунікативного завдання та прагматичної настанови адресанта. Фразеологізми не лише як номінативні, але й оцінні одиниці, використовують з метою реалізації в тексті єдності раціональної й емоційної інформації.

Література

1. Демьянков В.З. Интерпретация политического дискурса в СМИ // Язык средств массовой информации: учеб. пособ. для вузов. – Москва: Академический проект, 2008. – С.374–393.

2. Кореспондент.net.: журн. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3738522-saakashvili-pro-transh-mvf-my-znovu-zimo-tsi-hroshi>

3. Словник фразеологізмів української мови / [укл. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін.]. – Київ: Наук. думка, 2008. – 1104 с.

4. Український тиждень (УТ): сусп.-політ. журн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Politics>